

Iskanje karantenskih bolezni v slovenskih gozdovih

Dušan Jurc

Predstavljeno na: 6. seminar in delavnica iz varstva gozdov,
Kostanjevica na Krki, 16. 6. 2015

Tujerodne zajedavske glive na lesnatih rastlinah v Sloveniji

Apiognomonium veneta (Sacc. & Speg.) Höhn. (1920)
Biscogniauxia mediterranea var. *mediterranea* (De Not.) Kuntze (1891)
Biscogniauxia nummularia (Bull.) Kuntze
Blumeriella jaapii (Rehm) Arx (1961)

Botryosphaeria dothidea (Moug.) Ces. & De Not.
Cristulariella depraedans (Cooke) Höhn. (1916),
Cronartium ribicola J.C. Fisch. (1872)
Cryphonectria parasitica (Murrill) M.E. Barr (1978)
Cumminsia mirabilissima (Peck) Nannf. (1947)
Dicarpella dryina Belisario & M.E. Barr (1991),
Diplodia pinea (Desm.) J. Kickx f. (1867)
Discula destructiva Redlin (1991)
Drepanopeziza punctiformis Gremmen (1965)
Erwinia amylovora (Burr.) Winsl.
Erysiphe alphitoides (Griffon & Maubl.) U. Braun & S. Takam. (2000)
Erysiphe arcuata U. Braun, V.P. Heluta & S. Takam. (2006)
Erysiphe azaleae (U. Braun) U. Braun & S. Takam., (2000)
Erysiphe platani Howe (1874)
Eutypella parasitica R.W. Davidson & R.C. Lorenz (1938)
Gnomonia leptostyla (Fr.) Ces. & De Not. (1863)

Guignardia aesculi (Peck) V.B. Stewart
Hymenoscyphus fraxineus (T. Kowalski) Baral, Queloz & Hosoya
Kabatina thujae R. Schneid. & Arx (1966)
Mycosphaerella dearnessii M.E. Barr (1972)
Mycosphaerella pini Rostr. (1957)
Ophiostoma novo-ulmi Brasier (1991)
Ophiostoma ulmi (Buisman) Nannf. (1934)
Petrakia echinata (Peglion) Syd. & P. Syd. (1913);
Phaeocryptopus gaeumanni (T. Rohde) Petr. (1938)
Phomopsis juniperivora G. Hahn (1920)
Phytophthora alni Brasier & S.A. Kirk (2004) ssp. *uniformis*
Phytophthora cactorum (Lebert & Cohn) J. Schröt. (1886),
Phytophthora cambivora (Petri) Buisman (1927)
Phytophthora citricola Sawada (1927)
Phytophthora gonapodyides (H.E. Petersen) Buisman (1927)
Phytophthora hedraiondra De Cock & Man in 't Veld (2004)
Phytophthora pseudosyringae T. Jung & Delatour (2003)
Phytophthora ramorum Werres De Cock & Man in 't Veld (2001)
Rhabdocline pseudotsugae Syd. (1922)
Seiridium cardinale (W.W. Wagener) B. Sutton & I.A.S. Gibson (1972)
Xanthomonas arboricola pv. *juglandis*

(a)

Največ tujerodnih patogenov lesnatih rastlin (več kot 40 – **rdeče**) je bilo ugotovljenih v državah centralne in južne Evrope (Italija, Francija, Švica, Avstrija in Madžarska). V Španiji, Nemčiji, Sloveniji in Švedski je bilo najdenih 31 do 40 vrst (**oranžno**); v Romuniji, na Slovaškem, Češkem, Veliki Britaniji, Norveški in Finski so ugotovili 21 do 30 vrst (**temno zeleno**) in v Latviji, Litvi, Poljski, Belgiji in Grčiji so ugotovili manj kot 20 tujerodnih patogenov lesnatih rastlin (**svetlo zeleno**).

V Sloveniji ima nalogo odkrivanja novih ŠO v gozdu in na drevju ter poročanja o njihovem pojavu poleg drugih zadolženih (UVHVVR, pooblaščeni izvajalci javne službe zdravstvenega varstva rastlin, Gozdarska inšpekcija, Fitosanitarna inšpekcija) predvsem **Javna gozdarska služba.**

V njej sodelujejo ZGS, GIS in BF-G.

Javna gozdarska služba zagotavlja pripravljenost gozdarstva, da ohrani zdravje gozda kot javno dobrino.

- Kmalu bo sprejeta nova evropska fitosanitarna zakonodaja (uredbe), ki bo povečala pripravljenost držav članic ES za hitro odkrivanje in izkoreninjenje gozdu nevarnih škodljivih organizmov.
- V okviru priprav na zakonodajne spremembe, se uvajajo novi programi preiskav za predvidene karantenske organizme po novih predpisih.
- V letošnjem letu so to naslednje bolezni: **platanov obarvani rak** in **venenje hrastov**, nadaljujejo pa se dosedanji programi iskanja **borovega smolastega raka**, **rjavenja borovih iglic** in **fitoftorne sušice vej**.

Platanov obarvani rak (*Ceratocystis platani*)

Platanov obarvani rak je bolezen skorje, kambija in lesa platan.

Našteta tkiva naglo odmirajo, zato se krošnja redči ali se posuši listje na delu krošnje

- V okuženem lesu se pojavijo najprej vzdolžne rdeče rjave proge, lečaste oblike v prečnem prerezu, proge se širijo proti centralnemu delu debla in se združujejo
- Lahko se razširijo skozi centralni del debla na nasprotno stran in tam skorja odmre
- Značilne rdeče rjave lise v lesu kmalu postajajo, temnejše, modro črne ali imajo vijolični odtenek
- Na živi, tanki skorji opazimo okužene predele kot temnejše sivkaste lise na svetlejši podlagi, te ploskve se lahko uleknejo in razpokajo
- Les pod lisami na skorji je temno rjav do vijoličast, lečaste nekroze se združujejo v obsežne obarvane predele

Gozdarski inštitut Slovenije
Slovenian Forestry Institute

VENENJE HRASTOV

Ceratocystis fagacearum (Bretz) Hunt
in vektorji

Pseudopityophthorus minutissimus
in *P. pruinosis*

- Bolezen spada med traheomikoze, za katere je značilno začepljenje prevajalnih sistemov drevesa za vodo, zaradi česar listje veni in se suši
- Listje veni in porjavi najprej v vrhu krošnje
- Listje kmalu odpada, lahko še zeleno

GOSTITELJI VENENJA HRASTOV IN VEKTORJEV BOLEZNI:

vse vrste **hrastov** (*Quercus* spp.) so bolj ali manj občutljive na bolezen, najpogosteje kuži v ZDA *Q. velutina*, *Q. marilandica*, *Q. macrocarpa*, *Q. durandii*, *Q. virginiana* in redko se pojavlja še na pribl. 20 vrstah. Poleg tega lahko bolezen okuži **ameriški kostanj** (*Castanea dentata*) in **azijske vrste kostanja** (*C. crenata*, *C. mollissima*, *C. pumila*), vrste rodu *Castanopsis* in *Lithocarpus densiflorus*.

Gostitelji vektorjev: hrasti (*Quercus* spp.)

SIMPTOMI MED SKORJO IN LESOM

Dva do tri mesece po odmetavanju listje oblikuje *C. fagacearum* med skorjo in lesom sive blazinaste hifne blazine, ki imajo na sredini črna, dvignjena središča, na katerih oblikuje množico trosov. Ti blazinasti prepleti so ovalni, 2.2 – 20 x 1 – 10 cm veliki.

Nad temi blazinastimi prepleti skorja razpoka in omogoča dostop žuželkam. Micelij močno diši po bananah.

Pseudopityophthorus minutissimus

Pseudopityophthorus pruinus

Borov smolasti rak (*Gibberella circinata*, *Fusarium circinatum*)

Gozdarski inštitut S
Slovenian Forestry

Gostiteljske rastline:

Gliva Gibberella circinata povzroča bolezen borov (borov smolasti rak). V Severni Ameriki se pojavlja predvsem na ***Pinus elliotii, P. palustris, P. patula, P. radiata, P. taeda*** and ***P. virginiana***, vendar je bila ugotovljena tudi na več kot 30 vrstah drugih borov, med katerimi so številne evropske vrste: ***Pinus halepensis, P. pinaster, P. pinea, P. nigra*** in ***P. sylvestris***.

G. circinata lahko okuži navadno ameriško duglazijo (*Pseudotsuga menziesii*), ampak na njej ne povzroča tipičnih bolezenskih znamenj.

Rjavenje borovih iglic (*Mycosphaerella dearnessii*, *Lecanosticta acicola*, sin. *Scirrhia acicola*)

Potencialno so gostitelji vse vrste bora (*Pinus* spp.) med katerimi so v Evropi najpomembnejši: rušje (*P. mugo*), rdeči bor (*P. sylvestris*), alepski bor (*P. halepensis*), obmorski bor (*P. pinaster*), piniya (*P. pinea*), *P. radiata*, zeleni bor (*P. strobus*) in nekateri drugi.

Fitoftorna sušica vejic (*Phytophthora ramorum*) in gliva (*P. kernoviae*)

Znanih je več kot 60 vrst gostiteljskih rastlin, najpogosteje jo prenašajo na sadikah slečev (*Rhododendron*) in brogovit (*Viburnum*).

Gostiteljske rastline:

- **Okrasne sadike:** *Rhododendron, Viburnum, Camellia, Pieris*
- **Občutljive vrste v naravi:** *Rhododendron, Vaccinium, Arctostaphylos, Calluna, Erica*
- **Občutljive vrste, ki so rasle v bližini okuženega gostitelja:**
Quercus robur, Q. petraea, Q. suber, Q. ilex, Q. cerris, Q. rubra
Fagus sylvatica
Castanea sativa, Aesculus hippocastanum,
Ulmus, Corylus, Tilia, Acer, Betula
Pinus sylvestris, P. nigra, Picea abies, P. sitchensis, Abies spp.,
Taxus baccata and Pseudotsugae menzeisii

OPOMBA: običajno gliva oblikuje sporangije na listih, na skorji jih ne oblikuje in tiste rastline, ki nimajo okuženo listje, običajno niso vir okužbe.

